

TÜRKİYE-AZERBAYCAN-ÖZBEKİSTAN ÜÇLÜ İŞ BİRLİĞİ MEKANİZMASI

Bora ODABAŞI

Misafir Araştırmacı

Analiz No : 2026 / 12

27.02.2026

29 Ocak 2025 tarihinde Ankarada Türkiye, Azerbaycan ve Özbekistanın; dış işleri, ekonomi ve ulaştırma bakanlarının katıldığı üçlü bir zirve düzenlenmiştir. Bu zirve taraflar arasında kurulan üçlü iş birliği mekanizmasının ikinci toplantısıdır. İlk zirve 2022 yılında Özbekistanın başkenti Taşkentte gerçekleştirilmiştir. İlk zirvenin ardından taraflar [Taşkent Deklarasyonunu](#), Ankara zirvesi sonrasında ise [Ankara Deklarasyonunu](#) ilan etmişlerdir. Ayrıca Ankara Deklarasyonuna ek olarak taraflar arasında varılan mutabakatların bir an evvel hayata geçirilmesi için ortak bir [Eylem Planı](#) da toplantının ardından kabul edilmiştir.

Üç ülkeden dokuz bakanın katıldığı bu ikinci zirvede taraflar başta ekonomi, ticaret, yatırım, lojistik ve transit taşımacılık alanları olmak üzere uluslararası ve bölgesel konularda iş birliği geliştirme ve tarafların iş birliği potansiyelinin tam olarak hayata geçirilmesi konusunda uzlaşmaya varmışlardır.

Uzmanlar, bu üçlü girişimi Avrasya bağlantısallığının üç stratejik ayağını bir araya getiren "Yeni Bir Avrasya Ekonomik Merkezi" olarak değerlendirmektedir.[1] Bölgesel refahın artırılmasını ve ulaşım ağlarının modernize edilmesini hedefleyen bu süreç, üç ülkeyi küresel ticaret ve tedarik zinciri dayanıklılığının merkezine yerleştirme potansiyeline sahiptir. Bu makalede taraflar arasındaki artan iş birliği; üçlü zirveler, yayımlanan deklarasyonlar ve kabul edilen eylem planı üzerinden analiz edilecektir

TAŞKENT ZİRVESİ VE DEKLARASYONU

Taşkent Zirvesi taraflar arasındaki ilk zirvedir ve 2 Ağustos 2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Toplantının gerçekleştiği tarihe dikkat edildiğinde, Rusya-Ukrayna Savaşının henüz başladığı ve Kovid-19 pandemisinin etkilerinin halen hissedilmekte olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca, 2022 yılı Azerbaycanın, işgal altındaki topraklarını geri kazandığı Vatan Muharebesinin ardından, Ermenistan ile barış müzakerelerinin hız

kazandığı bir tarihtir. Dolayısıyla zirvenin ardından yayınlanan Taşkent Deklarasyonunun içeriğine baktığımızda bu küresel ve bölgesel şartların belgenin ruhuna tesir ettiği görülmektedir.

Taşkent Deklarasyonu 14 maddeden oluşmaktadır. Dibacede taraf devletlerin egemenlik ve toprak bütünlüğünün altı çizilmektedir. Bu son derece önemlidir. Çünkü yukarıda denildiği üzere 2022 yılı Azerbaycan ve Ermenistan arasında barış müzakerelerinin hız kazandığı ancak sözde Dağlık Karabağ Cumhuriyetinin Azerbaycan topraklarında ayrılıkçı faaliyetlerini sürdürdüğü ve bölgesel barışın tesisi önünde ciddi bir engel teşkil ettiği bir zamana rast gelmektedir. Dolayısıyla Taşkent Deklarasyonunun bu maddesi barış müzakerelerinde Türkiye ve Özbekistanın Azerbaycana tam desteğinin diplomatik bir yansımasıdır. Ek olarak, deklarasyonun dokuzuncu maddesinde yer alan taraflar, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Karabağ ve Doğu Zengazur bölgelerine yatırım yaparak, Azerbaycan'ın çatışma sonrası rehabilitasyon, yeniden yapılanma ve yeniden entegrasyon çabalarına katkıda bulunmanın önemini vurgular ve Azerbaycan Tarafı, Türk ve Özbek şirketlerin Azerbaycan'ın kurtarılmış topraklarının restorasyonu ve yeniden yapılanmasına yönelik altyapı projelerine katılımını takdir ederler ifadesiyle diplomatik desteğinin yanı sıra ekonomik olarak da Azerbaycanın yanında yer aldıklarını belirtmektedir.

Taşkent Deklarasyonunun genelinde ekonomik ve ticari iş birliklerine yönelik adımların stratejik birer öncelik olarak belirlendiği görülmektedir. Belge; ticaret, yatırım, sanayi, ulaştırma ve iletişim alanlarında ortak projelerin geliştirilmesinin önemine dikkat çekerek bu süreçlerin tam potansiyeliyle hayata geçirilmesi için tarafların kesin kararlılığını vurgulamaktadır.

Ulaştırma ve lojistik alanlarına gelecek olursak, deklarasyonda tarafların kendi topraklarından geçen ulaştırma koridorlarının teşviki ve alt yapılarının güncellenmesi, deniz operasyonları için taşıma operatörlerine, liman hizmetleri ve taşımacılık için uygun koşulların sağlanması, sınır ve gümrük geçiş prosedürlerinin dijitalleştirilmesi de dahil olmak üzere operasyonların sadeleştirilmesi ve eTIR, ePermit, eCMR araçları, eCIM ve eCIM/SMGS'nin yanı sıra UN/CEFACT tarafından çok modlu taşımacılık için geliştirilen standartların gerektiği gibi uygulanmasının önemi vurgulanmıştır. Ek olarak, Bakü-Tiflis-Kars Hattı üzerinden demiryolu potansiyelini kullanarak Çin-Avrupa hattındaki deniz limanlarından Orta Koridor'a ilave yük çekerek Orta Koridorun ticarileşmesinin sağlanması deklarasyonun 10.maddesinin hedefleri arasındadır. 11. Maddede ise uluslararası ulaştırma bağlantılarının genişletilmesi için Zangezur Koridorunun önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca taraflar, Termez □ Mezar-ı Şerif □ Kabil □ Peşaver stratejik demiryolu hattının inşasına ilişkin Özbekistan girişiminin önemini vurgular ve Özbekistan-Kırgızistan-Çin demiryolu inşaatı projesine desteklerini de 12.maddede beyan etmişlerdir.

Deklarasyonun geri kalanına baktığımızda ise, 6, 7 ve 8. maddelerde; sanayi, yazılım, dijital ticaret ve gıda güvenliği gibi alanlarda "fiili iş birliği" vurgusu yapılarak, özellikle yenilenebilir enerji kaynakları üzerinden enerji güvenliğine dikkat çekildiğini, 13. madde ile lojistik merkezlerden teknoparklara kadar uzanan geniş altyapı olanaklarının kullanılmasında özel sektörün aktif rolünün kabul edildiği görülmektedir. Son olarak 14. madde, bu iş birliğinin Birleşmiş Milletler, Türk Devletleri Teşkilatı ve İslam İş Birliği Teşkilatı gibi çok taraflı platformlarda eş güdüm içerisinde sürdürüleceğini belirtmektedir.

ANKARA ZİRVESİ VE DEKLARASYONU

Ankara Zirvesinin ve Deklarasyonunun, Taşkent Zirvesi ve Deklarasyonu ile karşılaştırıldığında daha hacimli olduğu ilk bakışta göze çarpmaktadır. Örnek vermek gerekirse ilk deklarasyon 14 maddeden oluşurken Ankara Deklarasyonu 31 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca deklarasyona ek bir de Eylem Planı mevcuttur. Bu durum da Ankara Zirvesinde alınan kararların hızlıca sahada yürürlüğe konulacağına bir göstergesidir.

Dikkate değer diğer bir husus ise, Ankara Deklarasyonunda Orta Koridora daha çok atıfta bulunulmasıdır. Orta Koridor, Taşkent Deklarasyonunun sadece 10.maddesinin iki alt bendinde yer alırken Ankara Deklarasyonunda doğrudan üç madde Orta Koridor ile ilgilidir. Ayrıca Eylem Planında da Orta Koridora doğrudan ve dolaylı vurgular mevcuttur. Bu durumun sebebi elbette aradan geçen üç yılda mevcut uluslararası taşımacılık yollarında yaşanan gelişmelerin bir sonucudur. Rusya-Ukrayna Savaşı Kuzey Koridorunu işlevsiz hale getirirken, Orta Doğuda yaşanan gelişmeler klasik deniz güzergahının risk faktörünü arttırmıştır.[2] Ayrıca, Rusya-Ukrayna Savaşından ötürü Avrupanın alternatif enerji kaynaklarına yönelmesi ve ABD-Çin rekabetinin nadir toprak elementleri üzerinde yoğunlaşmaya başlaması gibi faktörler enerji ve nadir toprak elementleri bakımından zengin olan Orta Asyaya küresel ilginin artmasına sebep olmuştur.[3] Bu durumda doğal olarak Orta Koridorun önemini arttırmaktadır.

Orta Koridora yapılan vurgunun artması gibi ilk bakışta fark edilebilecek başka bir husus ise Türk Devletleri Teşkilatının (TDT) Ankara Deklarasyonunun sekiz farklı madde ve bu maddelere bağlı yedi farklı bentte olmak üzere on yedi kez ifade edilmesidir. Taşkent Deklarasyonunda Türk Devletleri Teşkilatından hiç bahsedilmemektedir. Bu durum, üçlü iş birliği mekanizmasının yalnızca Türkiye, Azerbaycan ve Özbekistan arasındaki ikili ve üçlü ilişkilerin bir uzantısı olmadığını, aynı zamanda Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde gelişmekte olan daha geniş ölçekli bölgesel entegrasyon sürecinin bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Nitekim Ankara Deklarasyonunda TDT bünyesinde imzalanan ulaştırma bağlantısallığı programları, dijital ekonomi ortaklığı anlaşmaları ve basitleştirilmiş gümrük koridoru gibi düzenlemelere yapılan atıflar, tarafların mevcut üçlü iş birliği mekanizmasını daha geniş bir kurumsal çerçeveye entegre etme iradesini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Ankara Deklarasyonu, üç ülke arasındaki iş birliğinin TDTnin belirlediği stratejik hedefler ile uyumlu bir şekilde ilerlediğini ve ulaştırma, ticaret ve dijitalleşme alanlarında ortaya konulan ortak vizyonun somut bir yansıması olduğunu göstermektedir. Bu durum, söz konusu üçlü mekanizmanın, Türk dünyası içerisinde son yıllarda ivme kazanan ekonomik bütünleşme sürecine katkı sağlayan tamamlayıcı bir unsur olarak değerlendirilebileceğine işaret etmektedir.

Bu çerçevede Ankara Deklarasyonunun 17. maddesinde Türk Yatırım Fonunun faaliyete geçmesine yapılan vurgu, ekonomik iş birliğinin finansal bir zemine oturtulmasının hedeflendiğini göstermektedir. Söz konusu fonun ulaştırma, altyapı, dijitalleşme ve sanayi alanlarındaki projelere kaynak sağlaması öngörülmektedir. Bu durum, üçlü iş birliği mekanizmasının yalnızca siyasi ve kurumsal düzeyde değil, aynı zamanda somut ekonomik araçlar vasıtasıyla da desteklenmesinin amaçlandığına işaret etmektedir.

Ankara Deklarasyonunun geneline bakıldığında ise, Taşkent Deklarasyonunda ortaya konulan hedeflerin önemli bir kısmının somut uygulama aşamasına taşınmaya başlandığı görülmektedir. Nitekim Taşkent Deklarasyonunda taraflar arasında ulaştırma ve transit süreçlerinin kolaylaştırılması, gümrük prosedürlerinin uyumlaştırılması ve Orta Koridorun etkinliğinin artırılması yönünde belirlenen hedeflerin, Ankara Deklarasyonunda daha teknik ve uygulamaya dönük ifadelerle ele alındığı dikkat çekmektedir. Özellikle karayolu taşımacılığında e-Permit sisteminin uygulanmasına yönelik çalışmaların memnuniyetle karşılandığının belirtilmesi ve dijital gümrük uygulamalarına yapılan atıflar, önceki deklarasyonda ortaya konulan kolaylaştırma hedeflerinin belirli ölçüde hayata geçirilmeye başlandığını göstermektedir.

Yukarıda değinilen konular dışında Ankara Deklarasyonu küresel sorunlara da yönelik maddeler içermektedir. Taraflar, Gazze'de ilan edilen ateşkesi memnuniyetle karşılayarak tüm saldırı ve zulmün sona erdirilmesi ve Filistinlilerin insani yardıma engelsiz erişiminin sağlanması için ateşkesin tüm taraflarca tam olarak uygulanması çağrısında bulunmuş İsrail-Filistin ihtilafına 1967 sınırları temelinde başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız, egemen ve hemhudut bir Filistin Devletiyle iki devletli çözüm temelinde adil ve kalıcı bir çözüm çağrısında bulunmuşlar ve Filistin Devleti'nin BM üyeliğine seçilebilir olduğunu ve dolayısıyla kabul edilmesi gerektiğini beyan eden 10 Mayıs 2024 tarihli BM Genel Kurul Kararını memnuniyetle karşılamışlardır. Ayrıca, Afganistan'da kalıcı barış, istikrar, refah, güvenlik ve sosyo-ekonomik kalkınmanın Orta Asya'da güvenliğinin sağlanması açısından önemli bir faktör olduğunu ve uluslararası toplumun Afgan halkına kesintisiz insani yardım sağlama çabalarını sürdürmesinin önemini vurgulamışlar ve bölgeler arası taşımacılığı ve ekonomik bağlantısallığı güçlendirecek, ticaret akışını arttıracak ve bölgeler arasındaki ekonomik ilişkiler için yeni fırsatlar yaratacak Trans-Afgan Demiryolu Projesi'nin önemini dile getirmişlerdir.

Son olarak, deklarasyonun 24. maddesinde, tarafların bölgesel enerji güvenliğini güçlendirmek amacıyla özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarına odaklanan daha geniş bir enerji iş birliği zeminini değerlendirme kararlılığı vurgulanmıştır. Bu vizyonun bir tamamlayıcısı olarak 26. maddede ise Azerbaycanın COP29a (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 29. Taraflar Konferansı) başarılı ev sahipliği takdirle karşılanmış; iklim eyleminin sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu hale getirilmesi noktasında ortak bir taahhüt ortaya konmuştur.

SONUÇ

Kurallara dayalı uluslararası düzenin yıkım altında olduğu ve mevcut küresel ittifakların ve iş birliği mekanizmalarının aşındığı bir dönemde[4], Türkiye-Azerbaycan-Özbekistan arasında kurulan bu ortak mekanizma ve sergilenen stratejik kararlılık son derece önemlidir. Üç yıl arayla yayınlanan deklarasyonlar tarafların ortak bir gelecek için politik, ekonomik ve diplomatik iş birliklerinin somut adımlarla ilerlediği ve ortak bir vizyona sahip olduklarının bir işaretidir. Ayrıca, ikinci deklarasyonda Türk Devletleri Teşkilatına yapılan yoğun vurguların sıklığı ve derinliği, bu iki mekanizmanın ortak bir zeminde bulunduğu yeni bir kurumsal entegrasyon modeline evrilebileceğine veya TDTden üçlü mekanizmaya yeni üyelerin dahil edilerek yapının genişleyebileceğine işaret etmektedir. Bu üçlü yapı; Orta

Asya devletlerinin "C5+1" formatlarında olduğu gibi, küresel güç merkezleriyle kendi özgün kimliğiyle ortaklıklar kurabileceği stratejik bir platforma dönüşme potansiyelini de içinde barındırmaktadır.

Bu stratejik öngörülerin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ve üçlü mekanizmanın gelecekte nasıl şekilleneceği, Ankara zirvesinin ardından tarihi daha sonra belirleneceği ilan edilen Bakü zirvesi ile netlik kazanacaktır. Bölgesel ve küresel krizlerin derinleştiği mevcut konjonktürde, varılan mutabakatların sahaya yansıtılması ve kurumsal yapının pekiştirilmesi adına Bakü Zirvesi büyük önem arz etmektedir.

*Resim:Anadolu Ajansı

[1] Seymur Mammadov, Comment: Turkey, Azerbaijan, and Uzbekistan Create New Eurasian Economic Hub, bne IntelliNews, 5 Şubat 2025, <https://www.intellinews.com/comment-turkey-azerbaijan-and-uzbekistan-create-new-eurasian-economic-hub-365432/>.

[2] Teoman Ertuđrul Tulun, Ukrayna Savaşı Döneminde Türkiyenin Avrasyadaki Orta Koridorunun Yükselen Stratejik Önemi, AVİM Analiz, no. 2024 / 9 (2024), <https://avim.org.tr/tr/Analiz/UKRAYNA-SAVASI-DONEMINDE-TURKIYE-NIN-AVRASYA-DAKI-ORTA-KORIDORUNUN-YUKSELEN-STRATEJIK-ONEMI>.

[3] Seyda Nur Osmanlı, C5+1 Washington Zirvesi, AVİM Yorum, no. 2025 / 104 (2025), <https://avim.org.tr/tr/Yorum/C5-1-WASHINGTON-ZIRVESI>.

[4] Teoman Ertuđrul Tulun, Kurallara Dayalı Uluslararası Düzen Efsanesi Yıkım Altında, AVİM Yorum, no. 2026 / 13 (2026), <https://avim.org.tr/tr/Yorum/KURALLARA-DAYALI-ULUSLARARASI-DUZEN-EFSANESI-YIKIM-ALTINDA-1>.

Yazar Hakkında :

2025 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Tarih bölümünden, The Development Of Ekâbir Politics: Political Transformation In The 17th Century Ottoman Empire adlı bitirme tezi ile mezun oldu. Şu an aynı bölümde yüksek lisans eğitime devam etmektedir. Aralık 2025 tarihinden itibaren AVİM kadrosunda misafir araştırmacı olarak yer almaktadır. Çalışma konuları; İran, Orta Asya ve Koridorlardır.

Atıfta bulunmak için: ODABAŞI, Bora. 2026. "TÜRKİYE-AZERBAYCAN-ÖZBEKİSTAN ÜÇLÜ İŞ BİRLİĞİ MEKANİZMASI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2026 / 12. Şubat 27. Erişim Nisan 29, 2026. <https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Analiz/TURKIYE-AZERBAYCAN-OZBEKISTAN-UCLU-IS-BIRLIGI-MEKANIZMASI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır